List 26. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 1. julija 1863.

Gospodarske stvari.

Letošnji pridelek svile na Goriškem

in marsikaj o sviloreji tudi drugim svilorejcem.

Opačjeselo na Goriškem 20. rož. Š. — Vem, da bi Slovenci na Kranjskem in Štajarskem, ki so že letos toliko murv zasadili, radi kaj slišali o uspehu letošnje sviloreje (židnega pridelka). Ker živim v okraji, kjer se brez razločka vsi ljudje od starodavnih časov s svilorejo pečajo, naj povem, kako se nam je kaj letos sponesla. Od začetka je kazala kaj lepo; le prve dni tega mesca je deževno in mrzlo vreme sila črvičev podavilo. Vendar nam je ostal še lep pridelek, kakoršnega že več let nismo imeli. Smem reči, da je lep krajcar prišel v našo županijo. Čeravno letos ni toliko kupca iz Laškega, kakor druge leta, ker ti, ki jo od nas kupujejo, so večidel naši sosedje iz bližnje Furlanije, vendar ima dobro blago še zmiraj svojo ceno. Galeto pšenične barve plačujejo do 1 gld. 20 kr., živorumeno in kaj malega z belo zmešano pa od 60 do 90 kr. funt; čisto bela ima pa res nizko ceno. Sicer pa veljá tù, kar pri vsaki izvanredni kupčíi, da blago nima stanovitne cene, marveč kakor okoljnosti nanesejo. Sicer tožijo naši Slovenci na Goriškem, ki so se v pretečenih letih visoke cene privadili, da je letos nekako prenizka; pravijo, da je predivo dražje od svile in da se potem takem ne izplača se s svilorejo za tako majhen dobiček ukvarjati. Al če pomislimo, da si kmet zraven svojih kmetiških opravil brez silnih težav kar na lahkem kakih 50 do 60 gold. v kratkem času prisluži, se koj prepričamo, da so take tožbe krive. Po mojem mnenji ne gré nikakor lakovno gledati le na velik dobiček pri vsakem posameznem pridelku, marveč ukupnost vseh pridelkov se mora v ozir jemati. En obilen proizvod drugemu ceno spodbija. Če bo svile obilno, bo tudi predivo, platno in druga obleka boljši kup, kar je prostim ljudem od veče koristi. Čudim se le, da ljudje, ki so kakor volk na dobiček, ravno pri sviloreji večkrat brez velike sile v pest pridejo odrtnikom, ki jim lep del dobička odnesejo. Skoraj vsako leto dohajajo k nam laški širokoustniki, ki ljudem svilno seme s toliko hvalo vrivajo proti temu, da bi jim četvrtino ali celó tretjino pridelka za njih seme plačali. To je pač očividna odrtija, ker za 6 do 7 goldinarjev semena tirjajo o letnji čez 30 gold. pridelka. S tako zvijačo večkrat cele vasí v kremplje dobijo. Smehljaje se pobirajo ob svojem času svoje prenapete obresti; kmet pa toži, da mu nehvaležna sviloreja premalo dobička vrže. Še ni skušnja dovelj zmodrila našega ljudstva!

Odprto pisemce Gorenkam o sviloreji.

Ljube „Novice!“ rada vas preberam, pa se mi čudno zdi, da iz Gorenskega nobene novice zastran murvo- in sviloreje ne najdem.*) Ker se tedaj o tem nobeden ne oglasi, naj jez iz svoje nove domačije, iz lepe Liburnije, par vrstic pišem.

Že več let se moj stric Jože Pohar — Pužman — v Poljčah na Gorenskem z rejo murv ukvarjajo; tudi so že večkrat nekoliko židnih črvičev za skušnjo imeli, lani pa precej veliko. Slučajno je bil tukaj Talijan, ki ga ne stane težko, tudi deleč po zdravo seme iti; vidil je moje črviče, kterih seme sem imela od strica. Koj si kupi in praša: od kod je seme? Na odgovor: „iz Gorensko-Kranjskega“, jo nemudoma odrine k mojemu stricu v Poljče. Njegove kokone brez ovinka kupi, in podá se tudi h Katrici begunski, ktere uljudnost je naš Žarnik omenil. S Pužmanom se pogodí po 4 gold. za funt kokonov; Katrica in njeni oče (pridni murvorejec, Pretnar — Jura po domače) sta pa ceno bolj napela, tako, da Talijan ni mogel nič opraviti. Vendar mu je bilo žal, da tako lepih, popolnoma zdravih svilodov ni kupil. Pa kaj mu je bilo storiti? Meni se priporočí, in jez sem jih kupila od Katrice za se in za Talijana po 8 gold. Iz tega semena sem jih izredila letos prav srečno, pa sem jih dober kup — le po goldinarji — prodala, ker Lah ne mara za primorsko seme. Pa v Božje ime! naj so tudi le po goldinarji, — 100 funtov znese vendar sto goldinarjev! Lepi denarci za podporo gospodinji! Zavoljo Pužmanovega in Katričnega semena mi je pa Talijan pisal, da se je prav dobro poneslo, in da kmalo — iz Brešije — pride, da si na Gorenskem zdravega semena za drugo leto nakupi.

Funt kokonov dá laško unčo jajčic; unča se pa na Laškem po 8 do 12 gold. prodajo; zato naj Gorenci in Gorenke, ki imajo zdrave črviče, pošteno ceno postavijo: na eno stran, da dobro prodajo, na drugo pa, da Talijana ne oplašijo preveč s preveliko ceno.

In tako sklenem svojo revno pisarijo. Pozdravljam vse Gorenke, posebno pa Katrico in druge pridne svilorejke.

Ako Vam je to pismo všeč, Vam bom drugikrat pisala, kako smo tukaj božje drevo nasadili, in kako se na njem same gosence pasejo in svilo delajo, ktero Talijan zove: „Seta dei poveri“, to je, „žida ubogih.“

Minca.

V Brsecu v Istri 22. junija 1863.

*) Prezrli ste, častita gospá, kar so „Novice“ še le unidan pisale o gospodarji Netu in lani in predlanskem o gospodu Florianu in druzih. Al drago nam je, da niste zapazili le-teh spisov, ker sicer bi se ne bili oglasili danes, in naš list bi bil na škodi za domoljubno pisateljco, ki se je prva spustila v gospodarske stvarí. Hvala! Prosimo le večkrat kaj. Vr.

Poglavitne bolezni sadnega drevja.

Iz Franc Jost-ove sadjoreje.

Véliki vrtnar Franc Jost v Tečnu na Labi na Českem govorí zastran poglavitnih bolezen sadnih dreves tako-le in priporoča, kako naj se zdrave drevesa bolezni varujejo in sicer: 1. Da se mlade drevesca ne posušé. 2. Da jim skorja ne popoka. 3. Da izrastkov ali kilj ne dobivajo. 4. Kaj je pereči ogenj. 5. Trohljivost. 6. Kdaj se rast v soku zaduší. 7. Zlatenca. 8. Kaj je smolika pri drevji. 8. Gnjiloba v peški ali koščici. 9. Kaj je rak, in 9. kaj so lišaji na drevji?

1. Če se mlade sadne drevesa sušé.

Pogostoma se tù in tam mlade drevesca nahajajo, ki o pravem času spomladi ne odganjajo, ali pa komaj le borne peresca poženó, ali pa še le proti poletji ozelenijo.

Take drevesca se morajo natanko pregledati in preiskati, ali trdo ali rahlo v zemlji stojé; ako stojé rahlo in se guglejo sèm ter tjè, izkopaj jih in preglej jim korenine, ali jih niso miši, štakorji, červovi ali mramorji oglodali. Ako najdeš, da jim je ta mrčes korenine omulil, prireži jim oškrnjene korenine, in prikrajšaj nekoliko veje. Presadi drevo, če ti letni čas pripušča, v kak bolj senčnat kraj in dobro prst, zalivaj ga po potrebi pogostoma, pa boš vidil, da boš po tem opravilu drevo pogina otel. — Če pa je drevo dobro ukoreninjeno, pa vendar hira, mu primanjkuje morda živeža, zraka in solnca, ali pa ni zemlja za-nj, da boleha; prevdari vse to dobro, pa odvrni, kar je krivega.

2. Če lup ali skorja razpoka.

Vzrok te napake je večidel preobili sok v drevesu. Ta bolezen pa drevo tudi rada napada; posebno če je jesen vlažna in gorka bila, potem pa nanagloma huda zima pritisne, sok ni še časa imel, da bi bil nazaj stopil. Ravno taka je tudi, če jamejo drevesca zgodaj spomladi čvrsto odganjati, in mesca sušca (marca) nastopi hud mraz, jim sok zadrží, in od tega jim lup rad popoka, kar se na naših vrtih sèm ter tjè prav dostikrat vidi. Če je sicer drevo zdravo in mlado, se mu poka sama po sebi zaraste, še boljše pa storiš, če mu razpočeni lup izrežeš, razpoko z drevesno mažo dobro namažeš in s kako prtneno cunjo ovežeš.

3. Izrastki ali kite na drevesu.

Ti se napravijo vsled nerodnega cepljenja ravno ondi, kjer je drevo cepljeno, ker se ne more sok po drevesu prosto sèm in tjè precejati.

Če so izrastki veliki in na starem drevesu, nikar jih ne odreži, sicer drevesu prehudo rano napraviš. Če so pa drevesca še mlade, jim pa izrastke izreži, rane pa z drevesnim mazilom namaži in s cunjo oveži.

4. Pereči ogenj, snet ali ožig.

Če ne more drevo ali prav za prav deblo vsega soka, ki mu iz korenin priteka, posrkati, se loči od lesa in lupa, se ustavi, jame gnjiti, udari skoz skorjo, jo razjeda na vse strani, kar je za drevo jako škodljivo. Pereči ogenj na drevesih dostikrat tudi nastane, če drevo na nepristojni zemlji ali neprimernem kraji stojí, če se nekako orani ali nerodno ob nepravem času obreže.

Kakoršni so vzroki perečega ognja, po tem se mora tudi ozdravljanje ravnati. Ta drevesna bolezen, ktero sadjorejci tudi ožig zato imenujejo, ker se na drevesu rujav ali črnkast pokaže, kakor kaka ožgana dimasta lisa, ki se le na kterih delih prikaže, in se, če se le o pravem času odpravlja, tudi lahko in kmali odpravi. — Če pa ta napaka iz korenin prihaja, ali če se je v drevo tako vperila, da je mezdro in belino napadla, in že krog in krog razjedla, počni kar hočeš, drevesu že klenka pogin. — Izhaja bolezen pa od preobilega soka, puščaj drevesu, ali če so premokre tla, kjer drevo stojí, drenaži jih, to je, naredi pod zemljo ceví, po kterih se vlaga odteka.

Razun tega moraš pa vse ožgane dele do zdravega lesa izrezati in ožganino vso odpraviti, z dobrim drevesnim mazilom zamazati in s cunjo ovezati. Kdor to ovezovanje pridno in o pravem času ponavlja, bo drevo pogina otel. (Dal. prih.)

Podučne stvari.

Pogovori pod lipo.

Soseskine kase na kmetih.

(Dalje.)

Šolmašter. Vrnimo se zopet k naši srenjski denarnici. Če si ona enkrat opomore, bi z obresti lahko marsiktere stroške poplačali, zarad kterih se po srenji zmiraj nabira in naklada zdaj za to, zdaj za uno reč. Srenjska denarnica bi sčasoma vse srenjske stroške poplačevala, in bi več ne bilo treba na davek nakladati, česar soseska potrebuje.

Jaka. To pač dobro previdim, al vprašam: kteri zmed nas bo teh časov dočakal?

Šolmašter. Če ne vi, vendar vaši otroci! Kaj tako malo svoje otroke ljubite, da bi ne hotli žlahnega drevesa vsaditi in gojiti samo zato ne, ker bodo vse sadje še le vaši otroci obirali; en del sadja, to je, posojilo iz srenjske denarnice, bi pa že vi drugo leto vživali. — Pa dovolite, da še od ene velike koristi srenjskih denarnic govorim. Le z njih pomočjo zamore samostojnost (autonomija) srenjska, ktero bomo po novi postavi dobili, se ustanoviti in dober sad prinesti.

Janez. To je pač zopet nova beseda, ki smo jo že večkrat slišali, pa jo vendar ne razumemo; kaj je to „autonomija“ srenjska?

Šolmašter. Maloletni stojí pod varstvom svojega očeta ali varha (jerofa); brez njegovega privoljenja ne more nič pravega storiti; če je pa polnoleten, zadobí prostost, to je, samostojnost, on postane „autonom“. Tako so bile srenje nekdaj pod varstvom grajščin in potem vlade; zdaj bodo proste, samostojne ali autonomne postale, se vé da do neke meje, ker tudi polnoletni ne sme vsega storiti, kar bi se mu ljubilo. O srenjskem zakonu bomo pa drugikrat natanjčneje govorili.

Janez. Zdaj zapopadem, kaj da je „autonomija“; al tega vendar še ne zapopadem, zakaj da bi revna srenja ne môgla ravno tako prosta biti, kakor bogata?

Šolmašter. Ona je v siromaštvu ravno tako prosta, kot ubog polnoleten človek brez oblačila, hrane in stanovanja; ta mora svojo samostojnost žrtovati in pa služiti, drugač glada umrè. Kaj hasne srenji samostojnost, če je ne more v korist vsem srenjčanom rabiti, če ji za to pripomočkov manjka? V sedanjih časih more dežela in srenja, kakor posamezni človek, le takrat zares samostojna biti, če je premožna, če kaj ima. Polnoletni se more oženiti brez očetovega in jerofovega dovoljenja; al tega ne more storiti, če nima denarja, da bi družino preživil. Prosta srenja more na pr. srenjsko hišo, šolo sozidati, sisalke (gasivnice) napraviti, vodnjake narediti, tudi kako dobro cesto napraviti; če pa denarja nima, mora vse to pustiti. To je velik razloček med autonomijo revne in pa bogate srenje. (Dal. pr.)

Šolske stvarí.

Učilni načrt za nedeljske in prazniške glavne šole.

(Dalje.)

Učilni načrt

za III. razred nedeljske in prazniške glavne šole.

1. Kršanski nauk se ponavlja v tem razredu združeno z drugimi tremi razredi po vélikem katekizmu.
Vsako nedeljo in vsaki praznik eno uro popoldne.

2. Branje. Razumljivo, ogledajoče, urno in povzdignjeno branje slovenskih obrtniških Barentinovih bukev noter do polovice. (Das Buch der Technologie vom Prof. Barentin um 1 fl. 20 kr. zu haben in der Heyerschen Verlagsbuchhandlung in Wien.
Vsako nedeljo in vsaki praznik $^3/_4$ ure.

3. Fizika. Ustmeno in ogledovavno razlaganje dr. Jan. Krügerjeve fizike za narodne šole noter do 43. §. — Učitelj rabi bukve samo za-se.
Vsako nedeljo in vsaki praznik $^1/_4$ ure.

4. Spisje. Po slovensko-nemški gramatiki za 4. razred vsakdanje šole. — Ostalo kakor v prvem razredu.
Vsako drugo nedeljo (ali praznik) $^1/_2$ ure, in to tako, da druge $^1/_2$ ure sledí številkanje.

5. Številenje. Številenje z mnogoimnimi številkami in poznava delin.
Vsako drugo nedeljo ali praznik $^1/_2$ ure, in to tako, da se prve $^1/_2$ ure spisje učí.

6. Risanje. Od 16. do 23. predloge po Lovretu Schön-u. Drugo kakor v prvem razredu, samo pri čisti izpeljavi še tuš, modro in rudečo tinto.
Vsako drugo nedeljo ali praznik 1 uro.

7. Petje. Ponavljanje in nastavljenje cerkvenih in národnih pesem.
Vsakrat $^1/_4$ ure pred šolo.

8. Žensko obrtništvo. Kakor za prvi razred.
Vsako nedeljo in praznik eno uro po pravi dveurni nedeljski šoli.

(H koncu vsakega drugega mesca naj učenik namesti branja in fizike ponavlja nauk od globusa in naj uri učence po zemljovidu poznavo kranjske in njenih sosednih dežel.)

Opazka. V ta razred se jemljejo le učenci in učenke, ki so 4. razred vsakdanje šole končali, ali pa v drugem razredu nedeljske šole prvi red dobili. — Drugo kakor je že bilo rečeno.

Učilne bukve. Bukve o obrtništvu prof. Barentina.

Pomočne bukve. Véliki katekizem, fizika Krügerjeva, „der einfache Apparat, Geräthschaften zu Krügers Naturlehre oder dessen Physik in der Volksschule. Bei Körner in Erfurt“, Kozlerjev zemljovid, globus, slovensko-nemška gramatika za 4. razred, računica za 4. razred, Praprotnikovo spisje, risarske predloge (16—23) Schön-ove, Slov. Grlice, österreich. Schulbote, Novice, Tovarš.

Pregled učilnih ur.

1. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje $^3/_4$, fizika $^1/_4$ ure; 2. ura: $^1/_2$ spisje, $^1/_2$ številkanje, 3. ura: žensko obrtništvo.

2. Nedelja ali praznik. 1. ura: Branje $^3/_4$, fizika $^1/_4$ ure; 2. ura: risanje; 3. ura: žensko obrtništvo.

Popoldne. Vsak praznik ali vsako nedeljo z drugimi razredi vkup 1 uro kršanski nauk.

(Konec prihodnjič.)

Národne dolžnosti.

— M. — Kadar človek začne spoznavati samega sebe, previdi, da v nobenem obziru ni samostojen. Na vse strani so omejene njegova prostost, njegove želje; brezštevilno ima dolžnost pa ne toliko pravic.

O dolžnostih svojih smo se začeli učiti, ko smo se prvega uka poprijeli; in vedno še vidimo, da nam s starostjo, z razširjeno delavnostjo, da nam celó s tekom časa in po neprostih pripetljejih rastejo in se množijo dolžnosti. Nektere dolžnosti nas zadevajo po naključji, nektere po lastni volji; najvažniše dolžnosti so pa tiste, ki so nepogojne, neodvržljive, ki nas brez preneha in premena vežejo do hladnega groba. Veliko smo se učili od dolžnosti do Boga, do vladarja, do predpostavljenih, do bližnjega, do samega sebe; od dolžnosti do naroda smo se pa celó malo učili.

O teh dolžnostih naj tedaj nekoliko govorim.

Národnost ni ohola sanjarija, ampak že v starodavnih časih je bila čudodelna živa moč, pa za dolgo dôbo je zaspala v časnih premembah, in še le za nas tako pozno je prišel zopet čas njenega prebujenja. Zopet se glas národnosti deleč okoli razlega in ne dá se več precepiti in zatreti. Narodi so zopet iz številk postali osebe; in mlada moč narodnosti bo v bodoči zgodovini znamenito se razkazovala. To čutje narodnosti pa nas zdaj obsega in presega, v njem živimo in na-nj se moramo ozirati. Kar je beseda narod meso postala, imamo proti narodu tudi dolžnosti. Kakošne pa so te dolžnosti?

Vsacemu človeku je sveta dolžnost, da doseže, kar največ more, popolnost. Popolnost je poklic vsacega človeka. Slabe sicer in nepopolne stvarí smo, in popolnosti nikdar ne moremo doseči, pa toliko imamo močí in prostosti v sebi, da jo moremo spoznati in bližati se ji. Popolnost, in prizadevanje doseči jo, mora pa biti vseobzirna. Kdor se popolnosti le enostransko bližati želí, kdor svoj poklic le v enem obziru spolnuje, v druzih pa zanemarja, ne prizadeva si za pravo popolnost. Naše prizadeve do popolnosti pa morajo biti djanske.

Podlaga djanja pa je spoznanje dolžnosti, njenih vzrokov in namenov. Spoznati moraš, da si človek, — težko je sicer to spoznanje. Spoznal boš potem, kako mnogovrstne so tvoje dolžnosti, ktere vse pa se dajo posneti v zapoved: „bodi dober človek.“ To je tvoja nepogojna sveta dolžnost. Človek si, na zemljo si postavljen, skrbi, da se bogatiš in lepšaš s čednostmi in blagostjo.

Ti pa, dragi bravec moj, ti nisi samo človek — ti si tudi Slovenec. Slovenstvo je kos tvojega prirojenega bitja, to je pred druzimi ljudmi tvoja posebnost, do te posebnosti imaš z njo prirojene dolžnosti, ki se tudi povzamejo v kratko zapoved: „bodi dober Slovenec!“

Kot dober Slovenec si pa že sam po sebi tudi dober Avstrijan, kajti zgodovina vseh časov noter do današnjega dne priča djansko, da ni prazna in le izmišljena beseda, ki od Slovenca pravi, da

„Hrast se omaja in hrib, zvestoba Slovencu ne gane.“

Ko Slovenec si narod med narodi avstrijanskimi; kajti človeštvo v obče je različno; različnosti so med posamesnimi osebami, pa postavil je Stvarnik sam neizbrisljive razločke med raznimi plemeni ljudí — med narodi. Ako so pa te posebnosti tako vkoreninjene v narodih, niso brez dobrega namena, ker so pristvarjene; potrebne so, in naša dolžnost je, na-nje se ozirati. Ljubiti moramo te svoje posebnosti; ljubiti moramo svoj narod, ljubiti njegov značaj, njegov jezik, njegovo zgodovino, njegovo prihodnost; čutiti se moramo z narodom en život, eno srcabitje, ker smo ene krví. Narodove zadeve morajo biti tudi naše zadeve; ker, kar veže naše trupla, mora vezati tudi naše duše. Čutiti se moramo, da smo Slovenci, v tem čutji pa gojimo

národno ljubezen, ktera nam je prirojena, ktera je bistveni del narodnosti same.

In ti Slovenec, ki si del naroda — ali se moreš odpovedati svojemu narodu? Ali smeš v sebi zatajiti, ali zatreti, kar ti je po Stvarniku dano? Davno veš, da si življenja ne smeš jemati, ker ni samo tvoje, pa vedi, da si tudi prirojenih posebnosti svojega bitja, ki si jih nisi sam dal, kterih ti nihče jemati ne more, da si narodnosti ne smeš jemati. V sebi hraniti svojo narodnost, je tvoja sveta, naravna dolžnost, dokler živiš, ako hočeš doseči popolnost. Ako si rojen Slovenec, z življenjem nisi pridobil slovenske národnosti, zato da bi postal Nemec ali Lah ali Francoz ali kar si bodi, ker tudi Nemec hoče ostati Nemec, Lah Lah itd. In to je prav, ker je naravno.

Ako nam je pa dolžnost proti narodu ravno narodna ljubezen, mora se kakor vsaka ljubezen v djanji skazovati. Kako pa naj se razodeva, bo vsak, komur je mar, previdil po svoji zmožnosti in okoliščinah. V mislih, v domoljubnih občutkih in praznih besedah prava ljubezen ne obstaja — ona mora biti koristna, očitna. Nihče ne more tajiti, da smo v národni ljubezni zaostali za druzimi Slovani, kakor v mnogo drugih rečéh. Posnemati jih tedaj moramo in gledati, kako blago in marljivo se trudijo za dušni in telesni blagor národni.

Iz zapovedi: „bodi dober Slovenec“ pa se dajo posneti mnogovrstne dolžnosti do naroda, kterih poglavitna je dolžnost do omike. Samo o tej naj nekoliko omenim.

Skrbeti moraš prvič, da si omikan in sicer národno omikan. Vsak sicer ne more biti izobražen, visokoučen mož, vsak pa se more in mora učiti, kolikor utegne, po moči in priložnosti. Dokaj važen del omike je že, ako se zaveš, da si Slovenec. — Potem pa moraš prizadevati si, da se širi omika med narodom. Razne so poti za to; prva so šole. Že otrok mora vediti, da je Slovenec; kar se otroku sanja, bo mladenču hrepenenje in možu blago djanje. Pri starih Grkih in Rimljanih se je ljubezen do domovine že deci v srce cepila, in kake izglede pravih domorodcev najdemo pri njih, kako junašk in ponosen je bil vès narod. Da bi pri nas ne imeli toliko odpadnikov in nehvaležnikov, toliko neznačajnih sinov domovine, morali bi se že otroci kaj več učiti, kakor samo katekizem, branje in pisanje; morali bi kaj čuti od naroda in domovine. Ubožno se preživlja naše slovstvo, ker manjka mu skoraj vse podpore. Pisatelji so dostni, neutrudni vsak v svojem, al bravci so jako mlačni. Dolžnost je nam prizadevati si, da se slovstvo spodobno in krepko razcveta. Ustanuje se „matica“ slovenska, s ktero bo prisijala našemu slovstvu nova zora. Pa ravno matica potrebuje obilne narodne podpore in sicer denarne. Ko se govorí o denarjih (novcih), marsikteremu domorodcu umira domoljubje. Sicer se pri nas mnogo daruje, — al za slovstvo se je do zdaj podarilo tako malo, da bi smel z glavo majati nad občno národno ljubeznijo. Za lepe naprave v ptujih deželah, za zamorce v Afriki, za Indijane v Ameriki se je pri nas več denarja darovalo, kakor za blage narodne naprave. Koliko darujejo Čehi, Poljaki in drugi Jugoslovani za dušni národni blagor; pri nas se pa za kak samostan v Belgii ali Francii, kterega nikoli noben Slovenec gledat ni šel, v hipu več nabere, kakor nikoli za občno koristno narodno napravo.

Ljubi bližnjega kakor samega sebe, pa ljubi tudi samega sebe in svoj narod vsaj toliko, kakor ptujca. Naš poklic nas pelje sicer v večnost, to je resnica večna; pa dokler živimo, smo na zemlji, smo med ljudmí, med svojim narodom, kteremu smo dolžni posebno ljubezen. Če pa narodu za stanovitni dobiček kaj darujemo: ali to ni dobro, pravično delo? In če darujemo za národno dušno izobraževanje: ali ta daritev ni pobožna. Varčen in delaven narod smo: ali bi ne mogli premožni ljudje od pridobljene obilnosti za dušni blagor naroda kaj več darovati kakor sicer — beračem!

Pa ne samo mi imamo dolžnosti proti narodu, ampak tudi narod ima pravico, zahtevati od nas, da ga ljubimo, da izpolnujemo svoje dolžnosti. Tudi tukaj, kakor pri vseh dolžnostih je na eni strani dolžnost, na drugi pa pravica, jo terjati. Kdo pa bo od nas terjal izpolnovanje narodnih dolžnosti, ko tega splošni narod ne more. Najbližnji prijatel, ki vé, kako izpolnuješ svoje dolžnosti, ki te spremlja pri vseh djanjih, ki zna tvoje misli in občutke, ta naj te opominja. Ta zvesti prijatel je pa tvoja lastna vest; ona mora terjati, da izpolnuješ dolžnosti proti narodu. Narodna ljubezen ti mora prešiniti srce. In če ti je srce mlačno, očisti ga, navdaj ga z blazim čutjem, da boš vnet za srečo naroda, da boš ž njim čutil blagor in gorjé, in nikomur ne bo treba, opominjati te: Ljubi svoj narod!

O zadevah matice slovenske.

Naš vrli roják Kranjec gospod L. Jugovic je iz Aleksandrije v Egiptu poslal prihodnji matici 120 frankov v zlatu.

Slovensko slovstvo.

Omenili smo že, da društvo sv. Mohora v Celovcu je razpisalo tudi za leto 1863 več daríl za dobre knjige za poduk in zabavo. Te darila so po 100, 50 in 30 gold., in sicer 100 gold. za najboljo izvirno pripovedko, najrajše iz slovenskega življenja; če take ne bo, za najboljo prestavo 50 gold., — 30 gold. za najboljo zgodovinsko, krajepisno ali narodopisno črtico, — 30 gold. za najbolji natoroznanski ali gospodarski spis.

Dopisi.

Iz Zagreba. — 5. dne prihodnjega mesca julija (srpnja) bode se tudi pri nas praznovala tisočletnica za slovanska apostola Cirila in Metoda. Za svečanost izvoljeni odbor je razposlal že program svoj in vabi tudi Slovence, naj bi se tudi njih v znamenje bratovske sloge in ljubavi udeležilo obilo. Program se glasí tako-le: Svečanost ova obslužiti će se u Zagrebu na 5. srpnja i pred večer istoga dana, ovim od prilike redom: 1. Dan prije t. j. na 4. srpnja, koncert glasbenoga zavoda, gdje će se takodjer pjevati cieli prvi (dosele nečuveni) čin iz opere „Porina“ od V. Lisinskoga. 2. Sutra u 9 satih svečana misa u prvostolnoj crkvi sa slovenskim pjevanjem epistole i evangjelija, sa hrvatskim koralnim pjevanjem. 3. O podne u streljani objed. 4. Poslije podne zabava u nadbiskupskom perivoju, rasvjetljenje vrta uz umjetnu vatru, pjevanje pjevačkih društva i glasba; kries sa pjevanjem i zabavom pučkom.

Iz Karlovca 22. rož.* Še živí zaupanje in prava prijaznost na zemlji slovenski! Lepa priča tega je podpora, ki jo je častiti gosp. Karl Polaj v Sesani dodelil lastniku velikega mlina našega, ki je pretekli mesec po nesreči pogorel, pa ga bode gosp. V. Pleiweis zopet na noge postavil. Brez vseh stroškov in zagotovil le na prosto pismice mu je za tri leta na pósodo dal 1000 akcij graško-koflaharske železnice v znesku za 172.000 gold., da jih porabi za svoje namene. Se vé da se more gosp. Polaj zanesti na gosp. Pleiweisovo poštenost; al vendar je taka prijaznost redka dandanašnji. Zato jo omenimo očitno, da se vidi, da še ni zamrlo zaupanje med ljudmí našimi in prava prijaznost.

Iz Celja. ⸸ — (*Oznanilo*). V nedeljo 12. julija ob 8. uri zvečer bomo imeli v čitavnici naši „besedo“, h kteri s tem vse častite društvenike prav srčno vabimo. — Ker bo tega dne za vse Slovence sploh tako vesela cerkvena slovesnost tisočletnice dohoda in apostoljskega in slovstvenega delovanja ss. bratov Cirila in Metoda tudi pri nas, kakor v celi naši škofii, z veliko sv. mašo v mestni farni cerkvi se končala, pri kteri se bo, kakor tudi 5. julija, kterega dne se bo ta prelepa in vesela svečanost pri sv. Jožefu začela in celi teden trpela, slovensko pelo; bomo tudi mi v čitavnici v nekoliko povikšanje te svečanosti ovo besedo v gori imenovani spomin napravili. Odbor čitavnice.

Iz Slovenskih goric na Štaj. 24. t. m. B. K. — Pšenična cena je pri nas v enem tednu čez 1 gold. poskočila; za 5 gold. vagán jo že prodajajo. Te dni je je neki trgovec 300 vaganov po 5 gld. 30 kr. v Ljubljano poslal. Povišanju cene je menda največ pripomogla strašna suša na Ogerskem, kakor nam časniki od vseh strani oznanjajo; k temu še nas strašijo hude nevihte s točo, ktera je letos na Štajarskem že veliko škode napravila. 14. dne t. m. je tudi nas enaka nesreča zadela, ki je tretjino Št. Jurske fare popolnoma potolkla, tako, da so nekteri kmeti že žito pokosili in njive s prosom ali turšico (činkvantinje) obsejali. Odtod se je vlekla skozi Zamarkovo v roperčko faro, ktero je tistokrat in tudi potem pozneje hudo poškodovala. Vinogradi, ki sploh od lanskega menj obetajo, so nekteri sila trpeli, nekteri so celó obrani, tudi zreli ječmen je popolnoma izmlačen. Sadja bomo precej imeli, če nam ga Bog še ohrani; drugači se pri nas sploh srednja letina kaže. — Ravno 14. t. m. so Cmurečanje neko mlado nezakonsko mater, ki je prešnji večer porodila, z nekrščenim otrokom vred v Št. Jursko faro poslali. To ravnanje ni bilo lepo in ne človeško, in nekteri med ljudstvom, ki vzrok toče v mnoge vraže stavijo, so tej nezgodi tudi tukajšno točo pripisovali. — Od 5. do 12. julija se bode v naši škofii tisočletni spomin sv. Cirila in Metoda po tenkem naravnanju škofijstva obhajal. Zvonilo se bode ob začetku in koncu slovesnosti eno uro z vsemi zvonovi pri vsaki cerkvi; celi teden se bodo služile sv. maše z blagoslovom, in začetno in končno nedeljo imajo ta namen zadevajoče pridige biti. Delavnost teh sv. bratov sploh na vso slovanstvo je tolika, da tega nobeno steblo slov. rodú brez nehvaležnosti prezreti ne more. Po mojih mislih se zastran tega praznovanja nima toliko gledati, ali sta ta sv. brata res po tem ali unem kraji potovala in učila in ob kterem času, temoč za občne dobrote voljo naj se ta spomin občno obhaja; zedinjena hvala je Bogu ljuba.

Iz Gorice 26. julija. (*Vabilo*). Sv. Mohorja večer, 12. julija t. l., bo v čitavnici naši **velika beseda** v spomin začetka omike med Slovenci in Slovani po kršanstvu in národnem pismenstvu. Po besedi bo večerja (v čitavnici). Vabilne pôle so se po Goriškem, Vipavskem in v Trst že razposlale. Program se že sestavlja. Počastili nas bodo vsi 3 sosedni pevski zbori, ipavski, tominski in tržaški. Vsi rodoljubi, ki jim pride to naznanilo v roke, so k ti naši slovesnosti prijazno povabljeni. Odbor.

Iz Gorice 28. junija. Slavno vredništvo „Naprej-a“ je v 51. listu Bolčanjem, Tomincom in Cerklanjem nasvetovalo za prihodnjega poslanca v našo zbornico ravno tistega gospoda, ki sem ga bil jaz priporočal v zadnjih „Novicah“. Hvala lepa za to slavnemu vredništvu! Naša dolžnost je vzajemno delati za narodnost našo, za mater našo, ki nas je rodila. Al vsi tukajšni rodoljubi smo se spodtaknili nad vrsticami, ki so bile priporočilu pridjane, da namreč po smrti gospod dr. Volčiča nimamo čisto nobenega narodnega moža v deželnem zboru goriškem. Znano je, da nepozabljivi nam dr. Volčić ni za slovenski narod v zbornici še nič storiti mogel, ker dnevi življenja so mu bili kmali po volitvi njegovi odšteti in po malo sejah je že za vselej zbornico zapustiti mogel. Al komu je neznano ime Winkler? Koliko je ta občno spoštovani gospod kakor deželni odbornik za nas Slovence na Goriškem storil, je vsakemu rodoljubu tukajšnemu predobro znano; tudi so mu že ob svojem času zasluženo hvalo pele „Novice“. Komu je dalje neznano ime Černe? Rodoljub ta ne zastopa samo nas Slovence v goriški zbornici, ampak neprestrašeno brani vse Slovence sploh v državnem zboru na Dunaji. Zunaj teh dveh v resnici in djanji narodnih mož narodski mislijo in pošteno so se do Slovencov do zdaj zmiraj obnašali vsi drugi gospodje, čeravno vsi Slovencev ne zastopajo. Laški poslanci, bodi naj jim v očitno hvalo rečeno, ne napadajo in pikajo slovenskih zastopnikov, kar smo žalibog nekterikrat čitali od druzih zbornic na Slovenskem. Čeravno smo si popolnoma svesti, da one vrstice v „Naprej-i“ so bile le v naglici nepovoljin „lapsus calami“, nam vendar sl. vredništvo njegovo ne bo za zlo vzelo, da popravimo, kar popravka potrebuje.

Od meje hrvaške 24. jun. J. — Prešli teden razveselili so knezoškof gg. dr. Vidmar naš kraj s svojo nazočnostjo. S kako radostjo da so jih povsod sprejemali, s kako pobožnim hrepenenjem je vrelo ljudstvo od vseh strani, da so dobili blagoslov svojega ne še videnega višega pastirja, si pač misli vsak lahko, komur je znano blago čuvstvo slovenskega ljudstva, komur je znana udanost in ljubezen Slovencov do svojih duhovnih pastirjev, tedaj v veči meri še do svojega prvega očeta. Da bi vidili svojega škofa, ni napolnovala želja samo zvestih prs Slovencov, temuč privrelo je mnogo svetá iz sosednih županij naših vrlih bratov unstran Kolpe v Vinico. Da pa ovčice ne hodijo po drugi stezi kakor njihov pastir, pokazalo se je tudi tukaj. Prišli so pozdravit s svojimi farmani našega knezoškofa prečastni vlastnik Franc-Jožefovega reda, častni kanonik gospod Kaliman, župnik lukovdolski iz srenjske biškupije, in vrli domorodec, častiti gosp. Dragotin Herceg, župnik bosiljevački iz zagrebačke biškupije. Da se ljubijo bratje in spoštujejo med seboj, pokazali so tudi svetni gospodje, kteri spadajo med inteligencijo slovanskega naroda. Prišla sta poklonit se našemu milostljivemu knezoškofu velečastni gosp. baron Josip Vranicani, véliki sudac severinskega kotora in obče znani pesnik gosp. Stepko Lopašić, posestnik v Hrčiću. Ko je ljudstvo vidilo, kako dobri prijatli da smo si Slovenci in Hrvati, da srce duhovnega spoštuje tistega, kterega ljubi i prosto ljudstvo, jako uzradovalo se je. Viditi pa to ljubezen, s ktero si bratje podajajo roke, spoznati sinove slavnega, katoličanstvu vedno kakor tudi v sedanjih časih udanega hrvaškega naroda, napolnilo je preblago srce našega preljubljenega knezoškofa z veliko radostjo. Med živahnimi pogovori prime domači župnik, duhovnik nemškoviteškega reda, gosp. Gašpar Majhenič, kupico, zahvaljajoči se v slovenski besedi milostljivemu knezu za čast in milost, ktero skazali so viniški fari. Prevzvišeni gospod odzdravljajo s slovensko besedo, ktera jim tako milo teče, da vsacega gane, ter pozdravljajo tudi naše slavne sosede Hrvate. Ravno tako zahvaljuje se drugi dan naš vrli domorodec gosp. Janez Šular dragatuški zdaj trebelnski župnik, slovenski, in milostljivi knezoškof, odzdravljajo tudi slovenski. Pa kako bi si mogel človek drugače misliti! Ali mar more tisti, ki je pred dvema urama tako milo, tako ljubeznjivo, tako ginljivo govoril svojim vernim, da se je vse jokalo, ali mar more s pastirjem drugače govoriti kakor je govoril z ovčicami? Zapustivši Dragatuš podali so se milostni

knezoškof v Podzemelj, v faro nemško-viteškega reda. — Nekadaj, ko je sezidal gosp. vitez Fridau tukaj fabriko, ali jo je vsaj popravil in zboljšal, se je predrznil nek slovensk odpadnik zaupiti: „auch an der äussersten spitze der civilisirten welt ein stück deutscher kultur.“ Čujte, čujte! dogodilo kaj se je čez malo časa na tem kraji. Povabil je vodja fabrike gospoda knezoškofa, naj bi blagovolili pogledati tudi fabriko. Ko ogledujejo knezoškof s svojo pratnjo umetne mašine itd., na enkrat se v žareči luči raztopljenega železa zasveti pozdrav, kakor da bi bil privrel iz srede zemlje: „Živio Jernej!“ — In vrli vodja fabrike g. Homač je rojen Nemec, pošten mož Slovencom, zato ga pa tudi mi Slovenci jako spoštujemo, kajti vsak pošten človek spoštuje narod, med kterim živí, zato pa gotovo tudi njega ljubi narod. Pomniti bi imeli to tisti posebno, kteri živé ne le med narodom, temuč od žuljev narodovih!

Iz Ipave 16. junija. (* Veselica, ktero nam je bila pretečeno nedeljo napravila naša kazinska čitavnica, se je zares prav izvrstno odlikovala memo poprejšnih, ki so bile prav za prav le poskušnje. Sešlo se je bilo toliko domačih udov, pa tudi ptujih gostov, posebno drazih nam sosedov iz bližnje Ajdovščine, da je bila prostorna dvorana taborska s stranskimi sobami skoraj pretesna. Vodja našega pomlajenega društva, prečastiti gospod dekan kanonik je pozdravil pričujoče s prijazno besedo, in jim v nadaljnem govoru prav po domače razlagal namen društev in shodov, kakor jih dandanašnji povsod napravljajo. „Samo kratkočasovanje“ — je rekel — „brez druzega dobička bi bila pač premalo vredna naloga za naše društvo. Sedanji čas več od nas terja. Mi nismo več nezmožni otroci, da bi le drugi za nas mislili in govorili in nam naše obnašanje odkazovali; mi smo po milosti presvitlega cesarja na svoje noge in v svoje pravice postavljeni, moramo se tedaj učiti, kako nam je treba misliti, govoriti in ravnati, da se previdno in možato obnašamo, kakor se spodobi omikanim državljanom. To se zamore doseči po raznih potih, ki pa niso slehernemu odprte. Priprosti deželan zdaj ne more začeti v šolo hoditi, da bi se na naglem kaj izučil, kar terjajo okoliščine današnjega časa; naš domači jezik tudi ni zadobil še tolike veljave, da bi se smelo v njem učiti, česar sleherni potrebuje; po ptujih jezikih si pa tudi ne more vsakteri odpirati vrat do potrebne omike. Napravljali so si od nekdaj bolj omikani narodi neke druge šole, kjer se manj znajdeni in manj učeni z bolj zvedenimi in premetenimi združujejo, in se za njimi razvedajo in potrjujejo v vsem, kar je človeku potrebnega, da se smé med znajdene in omikane šteti. To so mnogotere društva, ki se posebno po mestih ustanovljujejo. In taka šola, prečastiti! naj bi bilo tudi naše društvo; imenujte ga že potem, kakor Vam je drago. Ono naj bo nam pripomoček, po kterem bi se naše znanje čedalje bolj otrjevalo in širilo, naš duh razjasnoval, in srce nam požlaknovalo. Med nami, če smo tudi na deželi, se bo zmiraj iskrenih domoljubov našlo, ki nas bodo kje s kakošnim ogovorom razveselili, iz kterega se bo eno ali drugo zrnce kam zasijalo, da bo o svojem času dober sad obrodilo itd.“ V tem in enakem pomenu nam je častiti gosp. govornik razlagal namen našega društva, in je sklenil z glasnim slavo-klicom svitlemu cesarju, ki nam je ustavo dal, in ž njo tudi pravico, da se shajati smemo. Z živimi slavo-klici je tudi vsa družba odgovorila. — Vrstile so se po tem razne pesmi, kakor: „Vojak“, velika zmes po mnozih sestavljena od gosp. Hribarja, Vilharjeva „Na jezeru“ in „Ne vdajmo se“, Ipavceva „Zvezda“, Hribarjeve „Slovenka“ in „Ipavka“ in druge. Naši že mnogokrat pohvaljeni pevci so se posebno to pot tako vrlo držali, da se je slišal od vseh strani le en glas pohvale in zadovoljnosti. Razveselile ste bile nas ta večer tudi gospodičina in pa mlada gospá z dvema deklamacijama, ki ste bile prav primerno med pesmi vpletene. Prva je govorila Schillerjevo znano „Vrednost žensk“, nalašč za to veselico prestavljeno, s kratkim vvodom in sklepom; druga pa Čegnarjevega „Graničara“. Govorile ste obedve tako milo in ljubko, da bi človek bil le kar poslušal. Zares, če kje, se pri tacih priložnostih najbolj razodeva lepota in milina jezika našega, ko sladka beseda domača gladko teče iz ust zgovornega ženskega spola. H sklepu pristavimo še željo in prošnjo, naj bi nam slavni odbor večkrat take veselice napravljal; to bi našemu društvu donašalo močí in podpore, da bi se čedalje bolj krepilo, in si še marsikaj omislilo, česar v svoje lepše razvijanje potrebuje. Nate mični slovenski prevod mične Schillerjeve pesmice! Čigav je, lahko uganete; saj poznate možá, ki nam je že pel pred 40 leti, ko so rojaki njegovi še v globokem spanji — smrčali. *) Takole se glasí:

Vrednost žensk.

Ženske spoštujte! saj vse je njih mnenje
Vtikati rajske cvetice v življenje,
Plesti ljubezni presladke vezí.
Nježno, na tihem njih blage ročice
Netijo ogenj za boljše resnice,
Vneto da za-nje srce zagorí.
Čez meje resnic namerja
Večno divja moč možá;
Več le več od njega terja,
Strast pokoja mu ne dá.
Sega zmirom v daljave,
Sito vendar ni srcé,
Rine, sli v višave
Sanj tvarino da dospé.
Ljubavi polne za njim pa pušice
Mečejo varno preskrbne ženice,
Da ga zavrnejo k sebi domú,
Kjer se po materni šegi ravnajo
Spravno nedolžno se vedno imajo
Blagega zveste so hčerke rodú.
Črtno je možaka gnanje,
Nezmagljiva njega moč,
Meri le na premagovanje
Žuga, maha dan in noč;
Stavi, zida pa podere;
Danes kaj za prav odbere,
Jutri mu po misli ni.
Z manjšim dovoljne pa najdeš ženice;
Jih veselijo vsakdanje cvetlice,
Ktere prepridne si same zredé.
Znajdene bolj kot on v svojih zadevah
Viteško vtrjene tudi v revah
V svojem okrožju se srečno vrté.
Trdo, mrzlo, sebe sito
Tako je možá srcé;
Sladko čutje mu zakrito,
Od ljubezni malo vé.
Srca kaj na srca veže,
Tega mu nič znano ni;
Če nadloga tud' ga vpreže,
V solzah se nerad topí.
Kakor pa harpa eolska zazdihne,
Vanjo ko hitro kak veterc zapihne,
Tako počutje tud ženska ima,
Vse se ji usmili, vse rada tolaži,
Če jo nesreča le preveč podraži
Potok po licah se vdira solzá.
Pri možakih sila vlada,
Najmočnejšega veljá;
S puško, z mečem ga napada,
Kdor mu voljno se ne vdá.
Strasti zlobne tam divjajo,
Kjer med sabo se tepó,
Kjer Karite ne spoznajo
Glas Erite slišat bo.

---

*) Slava pesniku „Kranjske Slovenije“! Vred.

V krotkem in milem ženice ravnanju
Takemu najbolj overajo djanju,
Ogenj črtenja previdno gasé.
Kar si nasprotva, med sabo združiti,
Vse v ljubezni za vselej skleniti
To le so blagih njih srčne željé.

Iz Iga 20. rožnika. —r*) — Naj zvedó tudi „Novice“ kaj o naših letošnjih pridelkih. Po pravici se more reči, da letina na našem polji dozdaj prav dobro kaže; žito obilo žetve obeta. 12. t. m. so nekteri že začeli ozimino žeti; sena se tudi dosti nakosí. Sadja pa ne bo dosti razun češpelj. — Naj iz poljá, kjer žito raste in seno, preskočim za trenutek na národno polje. Unidan je pisal gosp. H. o tukajšnem národnem spanji; pristavil je pa še, da si ne upa nič ziniti o tem, ker je znano, kako so Ižanci „ostri možje“. Res prav je storil, da ni nič pisal o tem, pa ne ne zato, da bi se bal „ojstrih mož“, saj smo „krotke dušice“; al prav je storil zato, ker bi se mu bila lahko še kaka pomota vrinila, ako ne vé, da tudi Ižanci smo prošnjo zastran slovenskega jezika g. M. V. izročili kakor druge vasí, in da smo bili že potem zastran svoje prošnje pri gosp. okrajnemu poglavarju. To menda ne kaže, da smo celó zaspanci. Pa tudi to, dam nam Ižancem vsaki teden pet listov „Novic“ in en list „Naprej-a“ dohaja, menda kaže, da ne dremljemo, še manj pa, da spavamo. Zna biti, da g. dopisnik pri nas narodno spanje o tem vidi, ker čitavnice nimamo. To je res, al v enem dnevu se tudi Rim ni zidal, in kar imajo mesta, ne morejo brž imeti sela.

Iz Ljubljane. Ker goveja kuga ni še popolnoma potihnila na Kranjskem, prihodnji sejm v Ljubljani, ki se začne v pondeljek, ne bo še za govejo živino in drobnico; konji pa in prešiči se smejo na sejm pripeljati. Tako oklicuje razglas sl. c. kr. deželnega poglavarstva od 30. t. m.

— Na Kranjskem še Zagurje na Notranjskem, Orehek na Dolenskem in Préloka v črnomaljskem okraji niso brez kuge. — Po naznanilu kr. namestnije v Zagrebu od 24. junija goveja kuga na Hrvaškem še zmirom huja prihaja; čez zagrebško in reško županijo se vendar ni še razširila, v okraji Siska pa v eni sami vasi (Žabnem) je dosihmal poginilo že 133 goved. Iz vojaške granice pa piše c. kr. deželna generalkomanda od 24. junija, da se je v 2 selih sluinskega polka in v 2 selih 2. banskega polka tudi med ovcami in kozami prikazala goveji kugi popolnoma podobna bolezen (tedaj kakor na Kranjskem in Primorskem), ktera od goved prestopa na ovce, od ovác pa na goveda.

— Gosp. dr. Röll, slavni vodja dunajske živinozdravnišnice, je nazaj gredé iz Preloke, kjer je opazoval ovčjo kugo, na drobno ogledal našo kovaško šolo in živinozdravnišnico. Zlo všeč mu je bila vsa naprava, o kteri je rekel, da je učilnica in zdravnišnica velike ogerske dežele v Peštu v nobeni reči ne preseže. Sodba takega moža kaj veljá.

— Ker so poslednje „Novice“ povedale, kako se je društvo čitavnice naše s svojim pevskim zborom preteklo nedeljo radovalo v Kamniku in Mengišu, naj po popisu „Laib. Zeitg.“ omenijo danes tudi, kako se je imelo filharmonično društvo s svojim pevskim korom v Idrii, kamor je šlo obhajat slovesnost sv. Ahacija. Preskočimo pozdrav in odzdrav pred mestom, in kako se je pilo iz velikega pivskega roga, ki ga je gospod Samassa mladi daroval družbi; preskočimo tudi veselice podnevne in večerno igro „das arabische Pulver“ v gledišču, ker prava slovesnost je bila še le drugi dan. Po veliki sv. maši, pri kteri je filharmonični pevski zbor pel Nedvedovo kompozicijo, in po procesii, ktere so se udeležili vsi ljubljanski gostje, med njimi tudi ljubljanski župan gospod Ambrož, ki je v pondeljek zjutraj prihitel sem, je bil opoldne obéd v gostivnici „pri orlu“, kjer so se tako pomenljive zdravice pile, da jih je „Laib. Zeitg.“ prinesla celó po štenografičnih zapisih. Naj jih nekoliko omenijo tudi „Novice“. C. kr. vladni svetovavec gosp. dr. Schöppel, vodja filh. društva, je napil odseku, ki je vredil slovesnost, — gospod dr. Keesbacher, tajnik filh. društva, idrijskemu županu g. dr. (?) Höchtelnu, — ta pa gosp. Grüblerju; g. dr. Keesbacher v daljem govoru željo razodeva, da pridejo Tržičanje in Idričanje kdaj tudi v Ljubljano, da filharmonično društvo, ki je dozdaj gostovano bilo, bi môglo tudi kdaj pogostiti svoje prijatle, in naposled napije zdravico gosp. županu Ambrožu, o kterem misli, da zraven druzih vzrokov, ki so ga pripeljali danes v Idrijo, je tudi ta, da „nas vidi tukaj“. Gosp. Ambrož ves ginjen odgovarja, da ga je dolžnost gnala le-sem, od ene strani zato, da kaže drugim pravo pot, ktera, zapustivši vštrične stezé, pelje k edinstvu; od druge strani pa, da se sam prepriča, kako se tù lep izgled daje tistim, ki so dozdaj le vštrično pot hodili. — Gosp. Höchtl, idrijski župan, na to povzame besedo in pravi, da v Idrii so vsi mestjani enega srca. Z ogromno pohvalo sta bila govora obeh županov sprejeta, ktera je pa celó do vrhunca dospela, ko sta si „nemški“ župan Höchtl in „slovanski“ župan Ambrož iz pivskega roga bratovšino pila. Sledilo je potem še več zdravic; gospod Ambrož je je napil gosp. dr. Issleibu, — gosp. Baumgarten mladi gospém idrijskim, g. Nedvedu itd.; gosp. Samassa gosp. Deschmann-u, gosp. dr. Keesbacher gosp. dr. Schöppelnu, gosp. dr. Issleib pevcem in knapom, pa Ljubljančanom, ki so prišli s pevskim zborom v Idrijo. Popoldne ob štirih se je „na zemlji“ začela prava veselica z godbo, petjem in deklamacijami: eno je zložil dr. Issleib v nemškem, drugo Deschmann v slovenskem jeziku; med 11 nemškimi pesmami ste bile dve slovenski, kterima so Idričanje dodali „še celó „Naprej“, kakor pisatelj pravi. Po dokončanem koncertu pa se je vnela zopet židana volja in začele so se spet zdravice. Umeten ogenj je sklenil slovesnost, ki je bila lanski tržiški vsa podobna, le to je bilo novo, da temu „triumphzug-u“, kakor ga „Laib. Zeitg.“ imenuje, se je pridružil letos tudi g. Ambrož ne kot „stiller Beobachter“, kakor v Mengišu 24 ur poprej, ampak kot navdušeni govornik društva, „der sich über das gewöhnliche Niveau der bürgerlichen Gesellschaft hinausschwingt“. To je kratek posnetek iz „Laibach.“ obširnega popisa; kdor o tem želí več zvediti, naj bere mično razjasnilo včerajšnega „Naprej-a“.

*) Želja zavoljo loterije se Vam bo izpolnila, kakor je nekdaj bilo. Vred.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Navada državnih zborov je, da na ogovor, s kterim vladar zbor začne, zbornice odgovor dajo. Tako je bilo tudi pri nas pretekli teden. Zbornica gosposka in zbornica poslancev ste se posvetovale o tem odgovoru; sporočevavec v zbornici gosposki je bil grof Auersperg Anton, v zbornici poslancov pa dr. Giskra. Pismo, ki ga bo zbornica gosposka poklonila Njih Veličanstvu, se drží le bolj tistih predlogov, ki jih je cesarjev ogovor obljubil državnemu zboru, zbornica poslancev želí še več druzih postav, ki so treba ustavni državi; o unanjih zadevah pa so bili pomenki zastran Poljakov, Magjarov (Ogrov) in Nemčije najbolj živi. Dunajski poslanec dr. Berger želí, da o teh treh zadevah pismo zbornično bolj odločno govorí; dokazuje, da naj Avstrija tudi za Nemčijo skrbí, — da je treba dogovora z Ma-

gjari, ker v zboru ni Avstrije, dokler ni 85 magjarskih poslancov tukaj, in da se Poljakom pravica skaže in prežene sanjarija panslavistom. Groholovski, poljski poslanec iz Galicije, ne zaupa nič dunajski pogodbi zastran Poljskega od leta 1815; z osvobodenim malim kosom se ne pomaga poljskemu kraljestvu; če Poljsko obupa se rešiti, se bo vrglo panslavizmu v naročje in nobena moč ga ne bo môgla potem vstaviti. Dr. Pražak opominja, naj se državni ožji zbor ne spušča v postave, ki zadevajo celo Avstrijo; odbija pošast panslavizma in priporoča zmernost posebno tistim, ki imajo moč v rokah. Ko je dr. Giskra tako razžaljivo govoril o „cepčevskem ropotu, ki je prazno slamo v prvem zboru mlatil“, da ga je predsednik sam svaril, so govorili še drugi poslanci, pa oglasil se je tudi dr. Toman. Dr. Toman, čeravno izprva nikakor ni mislil besede poprijeti o adresi, se vendar ni mogel zdržati, da ne bi zavrnil natolcevanja in obrekovanja zastran panslavizma, ktero je že dan popred tudi dr. Pražak zavrnil. Govoril je o tej zadevi dr. Toman tako-le: „Ako premislimo govore, ki smo jih slišali v tej slavni zbornici Poljakom in Nemcom na prid, morali bi misliti, da v veliki Avstrii ni nobenega druzega naroda in nobenega človeka, ki bi, če tudi samec kakor jez na tej klopi, glas svoj povzdignil tudi za druge narode avstrijanske. Le prisiljen tedaj po nekterih opazkah moram besedo poprijeti za svoj narod, ki je vsigdar zvest ostal Avstrii. Že včeraj smo slišali, da neki gosp. govornik, ko je trdil, da Avstrija je nemška, je opiral se na besede našega presvitlega cesarja in gospoda, ko je ob priliki shoda pravoslovcev med drugim rekel: „Jez sem pred vsem Avstrijan, pa odločno nemšk.“ Dobro, gospôda moja! ako se Vi primete teh besed Njih Veličanstva, smem se jih v prid slovanskega naroda tudi jez prijeti, kajti cesar sam je rekel, da pred vsem je Avstrijan. To je beseda za me in za vse zastopnike Slovanov, za ktere včeraj niste druzega imeli, kakor le posrednje in neposrednje natolcevanje vseslovanstva (panslavizma). Že včeraj bi se bil ustavil tem napadkom, ako bi ne bil častiti gosp. Pražak te pošasti potrl, pa vendar danes napol vladni časniki pišejo, da je zagovarjal panslavizem! Gospôda moja! če to je panslavizem, da rojen Slovan, oziraje se na nemilo prihodnost in gledé na poklic prihodnosti, se za to poteguje, da slovanski narod doseže omiko kakor vsak drug narod in da mu vlada dá pomočkov za to, — če to je panslavizem, da z ljubeznijo se oziramo na svoje brate v Avstrii in zunaj Avstrije, na njih postopanje v omiki, na njih slovstvo in jezik, da z njega pomočjo olikamo in bogatimo svojega, — če to, gospôda, je panslavizem, tedaj sem tudi jez, da odkritosrčno rečem, panslavist. Al ti panslavisti ne napadajo Avstrije; ta panslavizem hoče le krepiti posamne dele Avstrije, da se povzdignejo na višo stopnjo znanstva in moči duševne. Ta panslavizem, gospôda moja, nima nikakoršnega nevarnega, nikakoršnega političnega programa, — ta panslavizem nima ne ene misli, ktera bi rušila Avstrijo in meje njene! — Govorjeno pa je bilo, gospôda, da o nemških zadevah Vi svoj program ali svoje silno poželjenje le odlagate, ker bi ne bilo pametno in sprevidno, ga že zdaj razložiti. Mi iz sprevidnosti nočemo nič zamolčati; mi se odkritosrčno priznavamo poštene Avstrijance, ker vemo, da v Avstrii imamo dosti pripomočkov za omiko, ako se le vlada ravná po postavi ravnopravnosti. Če Vas, gospôda, tako vleče na Nemško, in če pravite, da vsi avstrijanski narodi tišijo na Nemško, Vam moram naravnost reči, da mi nočemo biti Nemci, in če vsled starejših državnih pogodb tudi spadamo v nemško zvezo, da si vendar ne želimo tistega časa, v kterem se nemški svet razprostira do jadranskega morja, in Germanija Avstrija tako na svoje prsi pritiska, da jo zaduší. Mi imamo Avstrijo in od nje zahtevamo svoje pravice. Česar si nismo še pridobili, pridobili si bomo s stanovitnostjo, čeravno se moramo dandanašnji še boriti z nenaravno velikansko večino. Gospôda! lejte, kako so te klopí prazne; al vendar je večina naroda za nami (oho! na levici); v celem pismu, ki ima do Nj. Veličanstva iti, ni besedice ne za nas, ne za naše želje, ne za našo ravnopravnost; našim bratom na Poljskem pa se je veliko sočutja razodelo — to je prav; tudi jez čutim tako — in celó o nemških zadevah se je predložil dostavek, kakor da bi le po tem hrepeneli, da smo z Nemčijo v najožji in najtesneji zvezi. Pismo naše pride v malo dneh pred prestol cesarski; al pismo to pride tudi v roke narodom evropejskim in narodom nenemškim; pomislite, da se v njem ni merilo vsem avstrijanskim narodom z enako mero, in da v govorih tukajšnih ni bilo za Slovane druge besede kakor le panslavizem! — Jez ne predlagam nobenega dostavka, ker vem, da bi še dostojne podpore ne našel, še manj pa bi se sprejel; al prisiljen sem moral razodeti, kar čuti srce moje“. — Cela osnova zborničnega pisma je ostala; obveljal je le dr. Herbstov dostavek, ki povdarja celoto vsega cesarstva. — Dr. Rieger in še drugih 10 českih poslancev je poslalo pismo državnemu zboru, da ne pridejo v zbornico, dokler si ožji zbor prilastuje pravice občnega zbora. Sklenjeno je bilo, pozvati jih še enkrat v zbor; če ne pridejo v 14 dneh, se imajo napraviti nove volitve. — „Presse“ trdi, da presvitli cesar ne gré v Karlove Vari (toplice česke), kamor je kralj pruski že prišel 18. t. m. — Šolsko svetovavstvo, o kterem se je že toliko govorilo, je ustanovljeno; predsednik zbornice poslancov mu je predsednik; 33 Dunajčanov bo poklicano v to svetovavstvo, zraven teh pa še primerno število druzih dežel. Ali bo kaj prida opravilo, bo skušnja še le kazala. — V Schweinbartu ne deleč od Dunaja razsaja goveja kuga; v enem tednu je poginilo 150 krav pa 300 ovac. — C. kr. poštnim uradnikom se bo zboljšala plača. — Po hrvaških in slavonskih škofijah in brž ko ne še tudi drugod v trojedini kraljevini se bode odsihmal vsako leto 5. dne julija sv. maša brala v slovanskem jeziku na čast sv. Cirilu in Metodu. — V Zagrebu so zasledili ponarejene bankovce po 100 gld. — Tristoletnica v spomin, da je bil poslednji vesoljni zbor v Tridentu, se je pričela 26. u. m. Večina katoliških škofov se udeležuje velike svečanosti. — Na Poljskem trpí hud boj še zmiraj. 23. u. m. je nek sprejela ruska vlada pisma angležke, francozke in avstrijanske; vès svet čaka, kakošen bo odgovor. Po časnikih angležkih in francozkih se je pred ko ne bati velike vojske. — Cesar Napoleon je večidel premenil svoje ministre; al taka prememba nima posebnega pomena zdaj na Francozkem, ker Napoleon si čisto sam dela svojo politiko.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji, 24. junija 1863: **7 14 54 47 4** / **1 55 20 22 81**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji bo 8. julija 1863.

Kursi na Dunaji 30. junja.

5 % metaliki 75 fl. 90 kr.	Ažijo srebra 9 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 81 fl. 35 kr.	Cekini 5 fl. 28 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.